

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 12711

Tarih : 09.07.2025 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

**13 Temmuz Tarihinin Zilan Katliamının Tanınması ve Hayatını Kaybedenler İçin Yas
Günü İlan Edilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.**

Gereğini arz ederim.09.07.2025

Zülküf UÇAR
Van Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	İçişleri
Tarih: 16-7-2025	Esas No: 2/3207

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
11 Temmuz 2025
Numara:

T B M M GENEL YERAK
11 Temmuz 2025
No: 1664545

GENEL GEREKÇE

Devletin kuruluş ilkelerine aykırı olacak şekilde tekçi merkezi iktidar yapılanmasının hakim kılınması coğrafyamızda birçok trajediye yol açmıştır. Amasya Protokolü, Erzurum ve Sivas Kongresi, Kürt Reform Kanunu, 1920 TBMM deneyimi, 1921 Anayasası'nda bahsedilen özerklik yaklaşımı ve eşit yurttaşlık gibi uzlaşmalar, tekçi merkezi iktidar tarafından yok sayılmış ve bu husus günümüze kadar ulaşan birçok trajedinin sebebi olmuştur.

13 Temmuz 1930'da Van'ın Erciş ilçesinde yaşanan Zilan Katliamı bu trajedilerden bir tanesidir. 1926 yılında Ağrı ve çevresinde başlayan isyanlar şiddetle bastırılırken Erciş'te isyanlarla ilişkisine bakılmaksızın binlerce insan katledilmiştir. Zilan bölgesinde Exis, Şarbazar, Doğançı, Tendurek, Çakirbeg, Yılanlı, Babazeng, Sor, Şorık, Mürşut, Mescitli, Karakilis, Kunduk, Zorava, Aryutin, Xallacköy, Yukarı Koçköprü, Aşağı Koçköprü, Kuruçem, Mılık, Yekmale, Kilise, Koşk, Aşağı Partaş, Yukarı Partaş, Bunizi, Pelexlu, Kerx, Söğütlü, Mığare, Qardoğan, Kelle, Hostekar, Sivarköy, Kızılkilise, Ziyaret, Hêrişo, Gomik, Şeytanava, Birhan, Cergeşin, Papişkîn, Komir, Hesenevdal, Xarxus, Êrşat, Karamelik, Şerefli, Meral köyleriyle birlikte toplam 44 köy ateşe verilmiştir.

Kürt halkının hafızasına ebediyen yerleşen Zilan, dengbêjî sanatı ve katliamın tanıkları aracılığıyla günümüze kadar ulaşmıştır. Katliam tanığı Tahir Nas'ın anlatımına göre; 25 Köyün ahalisi önce bir yerde toplanıyor. Ardından bu kitle askerler tarafından gruplara ayrılıyordu. Sırası gelen grup, askerler tarafından dere yatağına götürülüyor, kırmızı bayrak kaldırıldığında grup mitralyöz ateşine tutuluyordu. Aynı asker beyaz bayrağı salladığı anda ise mitralyöz ateşi kesiliyordu. Sonra, görevli subayın "süngü tak" emri ile hala hayatta olanlar süngüleniyor ve türlü işkenceler yapılıyordu. Son safhada ise kurbanların üstü aranıyor ve eşyaları alınıyordu.

Kimi kaynaklar ölenlerin sayısını 15 bin olarak kaydetse de kimilerine göre en az 50 bin Kürt katledilmiştir. Cumhuriyet gazetesi 16 Temmuz 1930 sayısında operasyonu "Zilan hareketinde imha edilen eşkıya miktarı 15 binden fazladır. Yalnız bir müfreze önünde düşüp ölenler bin kişi olarak tahmin ediliyor. Zilan Deresi'nden sığışan 5 şaki de teslim olmuştur. Buradaki harp pek müthiş bir tarzda cereyan etmiş, Zilan deresi lepalep cesetle dolmuştu." sözleriyle aktarıyordu.

Dönemin iktidarı tarafından yürürlüğe konulan 20 Temmuz 1931 tarihli ve 1850 sayılı Kanun ile katliamcılarının cezasızlığı garanti altına alınmış oluyordu. Söz konusu kanunda geçen "Erciş, Zilan, Ağrı dağ havalisinde vuku bulan isyanda, bunu müteakip Birinci Umumi Müfettişlik mıntıkası ve Erzincan Pülümür kazası dahilinde yapılan takip ve te'dip hareketleri münasebetiyle 20 Haziran 1930'dan 1 Kanun-ı Evvel 1930 tarihine kadar askeri kuvvetler ve devlet memurları ve bunlar ile birlikte hareket eden bekçi, korucu, milis ve ahali tarafından isyanın ve bu isyanla alakadar vak'aların tenkili emrinde gerek müstakilen ve gerekse müştereken işlenmiş efal ve hareket suç sayılmaz." şeklindeki düzenleme dönemin iktidarının amacını ortaya koymaktadır. Bu katliamın izleri Zilan ve çevresinde halen canlı bir acı olarak yaşanmaktadır. Katliamla yüzleşmek ve hayatını kaybedenlerin yas hakkını tanımak, onurlu bir barışın temel şartıdır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Zilan Katliamının yasal düzeyde tanınarak resmi kayıtlara geçmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Katliamda yaşamının yitirenlerin hatıralarını yaşatmak üzere her yıl anma etkinlikleri düzenlenmesi ve bu kapsamda 13 Temmuz tarihinin "Zilan Katliamında Yaşamını Yitirenleri Anma Günü" olarak ilan edilmesi öngörülmektedir.

MADDE 3- Toplumsal barış amacıyla uyumlu olarak katliamda hayatını kaybedenler ile yakınlarından özür dilenmesi ve hak kayıplarının çok boyutlu olarak tazmin edilmesi amaçlanmakta ve tazmin sürecini yürütmek üzere bir komisyonun kurulması öngörülmektedir.

MADDE 4- Katliamın bilimsel ve objektif yöntemlerle araştırılması ve hakikatlerin gün yüzüne çıkarılması için devlet arşivleri ile ilgili kurumlarda bulunan her türlü belgenin araştırmacılara açılmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

MADDE 5- Yürürlük maddesidir.

MADDE 6- Yürütme maddesidir.

13 TEMMUZ TARİHİNİN ZİLAN KATLİAMININ TANINMASI VE HAYATINI KAYBEDENLER İÇİN YAS GÜNÜ İLAN EDİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 13 Temmuz 1930 tarihinde Van ili Erciş ilçesine bağlı Zilan Deresi ve çevresinde yaşanan, çok sayıda sivil yurttaşın hayatını kaybettiği Zilan Katliamı resmi olarak tanınmıştır.

MADDE 2- Her yıl 13 Temmuz günü "Zilan Katliamında Yaşamını Yitirenleri Anma Günü" ilan edilmiştir. 13 Temmuz günü, ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin ortaklığı ile anma etkinlikleri düzenlenir ve katliamda yaşamını yitirenler anılır.

MADDE 3- Kanunun yayımlanması tarihini takip eden 15 gün içinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına, katliamda hayatını kaybeden yurttaşlar ile yakınlarına yönelik bir özür beyanı yayımlanacaktır. Hayatını kaybedenlerin mirasçılarına yönelik maddi ve manevi tazminat ile toplumsal destek programları başlatılacaktır. Bahsi edilen tazmin sürecinin yürütülmesi esaslarına ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir komisyon kurulacaktır.

MADDE 4- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ve ilgili diğer kurumlar, Zilan Katliamı'na ilişkin arşiv belgelerinin bilimsel araştırmalara açılması için gerekli düzenlemeleri yapmak ve ilgili talepleri karşılamakla mükelleftir.

MADDE 5- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.